

PHẦN 1

LÝ THUYẾT TIÊU ĐỀ CHỦ ĐỀ

1.1. Biên Mục Mô Tả và Biên Mục Chủ Đề

Công tác biên mục gồm hai phần khác hẳn nhau: 1) **biên mục mô tả**, dựa vào chuẩn AARC2, cung cấp những thông tin về hình thức của tài liệu, thí dụ như tên tác giả, tên của tài liệu (nhân đề), tên nhà xuất bản, năm xuất bản, ấn bản, số tiêu chuẩn quốc tế, vv; và, 2) **biên mục chủ đề** giới thiệu nội dung của tài liệu.

Thành quả của công tác biên mục là một biểu ghi thư tịch cho tài liệu được làm biên mục. Biểu ghi thư tịch chính là một lộ đồ để giúp cho người sử dụng thư viện tìm đến được tài liệu mà họ cần. Lộ đồ này bao gồm tất cả những yếu tố cần thiết về hình thức lẫn nội dung của tài liệu. Tất cả những yếu tố này sẽ đóng vai trò của những điểm truy dụng để đưa người sử dụng đến tài liệu. Trong Khóa Huấn Luyện này, chúng ta chỉ tập trung tìm hiểu về Công Tác Biên Mục Chủ Đề.

Trong công tác biên mục chủ đề, biên mục viên sẽ thực hiện hai tác vụ căn bản như sau:

- Xác định chủ đề của tài liệu
- Chọn một hay nhiều TĐCĐ, dựa vào một bảng TĐCĐ chuẩn, để đưa vào biểu ghi thư tịch

1.2. Công Tác Biên Mục Chủ Đề và Công Tác Phân Loại

Tuy cùng nhắm chung một hướng là cung cấp cho người sử dụng thư viện thông tin về nội dung của tài liệu, và do đó bổ túc cho nhau, hai công tác này hoàn toàn khác nhau trong cách thực hiện cũng như sử dụng những chuẩn khác nhau.

Trong công tác phân loại, dựa trên các hệ thống phân loại chuẩn như *Hệ Thống Phân Loại Thập Phân Dewey (Dewey Decimal Classification, hay gọi tắt là DDC)*, *Hệ Thống Phân Loại Thập Phân Quốc Tế (Universal Decimal Classification, hay gọi tắt là UDC)*, hay *Hệ Thống Phân Loại của Thư Viện Quốc Hội Hoa Kỳ (Library of Congress Classification, hay gọi tắt là LCC)* v.v., phân loại viên chọn ra một số phân loại, sau đó thêm vào các ký hiệu khác (như số cho tên tác giả, năm xuất bản, v.v.) nhằm tạo ra một ký hiệu dùng để xếp giá cho tài liệu đang được làm biên mục. Mỗi một tài liệu chỉ có một ký hiệu xếp giá mà thôi. Ngay cả khi tài liệu đề cập đến nhiều chủ đề khác nhau, phân loại viên cũng phải quyết định chọn chủ đề nào là chính yếu nhứt để lấy số phân loại, và loại bỏ các chủ đề kia. **“Do đó công tác phân loại thường được xem như là phương pháp cung cấp truy cập nội dung của tài liệu theo một đường thẳng (linear approach), chỉ đưa độc giả đến một điểm trên con đường thẳng đó.”** (Lâm Vĩnh Thế, *Tiêu Đề Đề Mục Trong Công Tác Biên Mục Và Hệ Thống LCSH*,” bài thuyết trình được đọc tại Hội thảo toàn quốc về “Xây Dựng và Áp Dụng Subject

Headings” đã nói bên trên, tr. 4) [Độc giả có thể truy cập bài này tại địa chỉ URL này: <http://leaf-vn.org/LCSH-LamVinhThe-Rev.pdf>]

Công tác biên mục chủ đề thì khác hẳn. Trước hết, dụng cụ làm việc của các biên mục viên là các bảng liệt kê TĐCĐ chuẩn như là *Sears List of Subject Headings* (thường được gọi tắt là bảng Sears), hoặc *Library of Congress Subject Headings* (thường được gọi tắt là LCSH) ở Hoa Kỳ, hay *Canadian Subject Headings* và *Répertoire de vedettes-matière* (thường được gọi tắt là RVM; là một bảng TĐCĐ tiếng Pháp, có thể truy dụng trực tuyến tại URL này: <http://www.collectionscanada.gc.ca/rvm/index-e.html>) ở Canada, v.v. Biên mục viên có thể chọn một hay nhiều TĐCĐ để giới thiệu những chủ đề khác nhau được đề cập, thảo luận trong tài liệu. **“Do đó công tác biên mục đề mục thật sự cung cấp phương pháp truy cập nội dung tài liệu theo lối đa chiều (multi-dimensional approach), vì nó giúp độc giả thấy được nội dung đa dạng của tài liệu.”** (Lâm Vĩnh Thế, *Tiêu Đề Đề Mục Trong Công Tác Biên Mục Và Hệ Thống LCSH*, tài liệu đã trích dẫn bên trên, tr. 4).

Hệ thống phân loại nghiêng về sắp xếp tài liệu hơn là truy dụng tài liệu. Nó cung cấp cho thư viện một phương thức sắp xếp và lưu trữ tài liệu rất lô-gích. Tuy nhiên giới hạn của số phân loại là tự bản thân nó, với các ký hiệu, đã mang tính *“nhân tạo,”* người sử dụng thư viện nói chung ít có khả năng nắm vững ý nghĩa của con số phân loại. Ngược lại, **TĐCĐ ngay tự bản thân chính là một dụng cụ để truy dụng tài liệu.** Nó lại sử dụng ngôn ngữ tự nhiên, và toàn bộ danh mục các TĐCĐ lại được sắp xếp theo mẫu tự nên rất gần gũi với người sử dụng thư viện. Người ta nghĩ đến một đề tài như thế nào trong đầu thì cứ dùng ý niệm (concept) đó, hoặc cái từ (term) có sẵn trong đầu để tiến hành việc truy dụng tài liệu trong mục lục.

Trong Khóa Huấn Luyện này, chúng ta sẽ tập trung tìm hiểu hệ thống TĐCĐ chuẩn quan trọng nhất của Bắc Mỹ: chuẩn LCSH.
